

Uitbreiding aantal Nederlandse zetels Europees Parlement

Inleiding

Naar verwachting zal het aantal Nederlandse zetels in het Europees Parlement in 2019 stijgen van 26 naar 29 als gevolg van het uittreden van het Verenigd Koninkrijk (VK). Het moment waarop de uittreding plaatsvindt, kan van invloed zijn op de zetelverdeling. Indien het VK vóór de verkiezingen uittreedt, worden de 29 zetels op de normale wijze aan de partijen toebedeeld. Indien het VK na de verkiezingen uittreedt, worden in eerste instantie 26 zetels verdeeld. De drie zetels die Nederland na het uittreden verkrijgt, worden later verdeeld als zijnde restzetels. Voor de manier waarop die restzetels worden verdeeld, zijn verschillende scenario's denkbaar. Een aantal scenario's wordt hieronder bekeken waarbij naast de zetelverdeling ook de mate van evenredigheid aandacht krijgt. De stemcijfers uit de uitslag van de verkiezingen voor het Europees Parlement uit 2014 worden als rekenvoorbeeld gebruikt.

Berekening effecten verschillende scenario's op de zetelverdeling

In de onderstaande scenario's wordt telkens vergeleken met de verkiezingsuitslag in het geval het VK al is uitgetreden. Dat betekent dat de 29 zetels in een keer, op de normale wijze, worden verdeeld. Dit wordt aangeduid als de normaalvariant (NV). Op basis van de stemcijfers uit 2014 geeft dat een kiesdeler van, afgerond, 163.922.

In het geval het VK na de verkiezingen uittreedt, worden de huidige 26 zetels op de normale wijze verdeeld. Dat betekent met een kiesdeler gebaseerd op 26 zetels. Op basis van de stemcijfers uit 2014 geeft dat een kiesdeler van 182.836. Vervolgens moeten in een later stadium de drie zetels worden verdeeld. Daarvoor volgen hier drie scenario's

- 1) de drie zetels worden verdeeld met een ongewijzigde kiesdeler van 182.836 (BZK-voorstel 2009);
- 2) de drie zetels worden verdeeld met de kiesdeler van de normaalvariant; 163.922 (nieuwe variant);
- 3) de drie zetels worden verdeeld met een kiesdeler die 75% van de ongewijzigde kiesdeler bedraagt ($0,75 \times 182.836$); 137.127 (Kiesraadvoorstel 2009).

In tabel 1 wordt de zetelverdeling op grond van deze scenario's getoond.

Tabel 1. Zetelverdeling

		BZK2009	BZK2018	Kiesraad2009	
	Stemmen	NV29	Variant1	Variant2	Variant3
CDA	721766	5	5	5	5
PVV	633114	4	4	4	4
PvdA	446763	3	3	3	3
VVD	571176	3	4	3	3
D66	735825	5	5	5	5
GroenLinks	331594	2	2	2	2
SP	458079	3	3	3	3
ChristenUnie-SGP	364843	2	2	2	2
Artikel50	24069				
IQ	1705				
Piratenpartij	40216				
50PLUS	175343	1		1	1
De Groenen	10883				
Anti EU(ro) Partij	12290				
Liberaal Democratische Partij	6349				
JEZUS LEEFT	9507				

ikkiesvooreerlijk.eu	6796				
PvdD	200254	1	1	1	1
Aandacht en Eenvoud	3174				
	4753746	29	29	29	29
Drempel eerste verdeling	163922	182836	182836	182836	
Drempel 3 extra zetels	163922	182836	163922	137127	

Op basis van de stemcijfers van de verkiezing van 2014 treden er tussen de normaalvariant en de varianten 2 en 3 geen verschillen op in de zetelverdeling. Bij variant 1 behaalt de VVD een zetel meer en 50PLUS geen zetel. De oorzaak hiervan is dat het stemcijfer van 50PLUS (175.343) tussen de kiesdrempels van enerzijds Variant 1 (182.836) en anderzijds de drempels van NV, Variant 2 en 3 (163.922 en 137.127) valt.

De tabel laat goed zien wat het effect van de hoogte van een kiesdrempel op de zetelverdeling kan zijn. Wanneer bijvoorbeeld in de uitslag veel partijen voorkomen met een stemcijfer tussen de 137.127 (variant 3) en 163.922 (normaalvariant) dan komen die partijen bij de invoering van variant 3 allemaal in aanmerking voor een zetel. Dat kan ongewenste gevolgen hebben indien het aantal partijen groter is dan het aantal te verdelen zetels.

Mate van evenredigheid

Evenredigheid houdt in dat het percentage zetels van elke partij zoveel mogelijk overeenkomt met het percentage behaalde stemmen. Volkomen evenredigheid is in de praktijk bijna onmogelijk. Dat komt door het bestaan van de kiesdrempel en door het beperkt aantal zetels. De mate waarin de percentage zetels afwijken van de percentages stemmen bepaalt de mate van evenredigheid. In tabel 2 staan deze percentages voor de stemcijfers van 2014. In kolom 2 staat het percentage behaalde stemmen per partij, in kolom 3 het percentage zetels volgens de normaalvariant, variant 2 en 3, en in kolom 4 volgens Variant 1. (Aangezien de zetelverdeling bij NV, Variant 2 en 3 hetzelfde is, zijn ze samengevoegd)

	Stemmen	Zetels NV, Variant 2,3	Zetels Variant 1
CDA	15,18	17,24	17,24
PVV	13,32	13,79	13,79
PvdA	9,40	10,34	10,34
VVD	12,02	10,34	13,79
D66	15,48	17,24	17,24
GroenLinks	6,98	6,90	6,90
SP	9,64	10,34	10,34
ChristenUnie-SGP	7,67	6,90	6,90
Artikel50	0,51	0,00	0,00
IQ	0,04	0,00	0,00
Piratenpartij	0,85	0,00	0,00
50PLUS	3,69	3,45	0,00
De Groenen	0,23	0,00	0,00
Anti EU(ro) Partij	0,26	0,00	0,00

Liberaal Democratische Partij	0,13	0,00	0,00
JEZUS LEEFT	0,20	0,00	0,00
ikkiesvooreerlijk.eu	0,14	0,00	0,00
PvdD	4,21	3,45	3,45
Aandacht en Eenvoud	0,07	0,00	0,00
	100,00	100,00	100,00
Mate van Evenredigheid		11,90	15,46

De evenredigheid wordt het best benaderd in de normaalvariant, variant 2 en 3. In variant 1 wordt de evenredigheid het minst benaderd. De oorzaak hiervan is dat in variant 1 50PLUS geen zetel krijgt.

In het algemeen geldt dat hoe lager de kiesdrempel is, hoe beter de evenredigheid wordt benaderd. Dit doel zou vermoedelijk het best bereikt worden door variant 3. Wanneer echter het doel is een variant te kiezen die de normaalvariant het meest benaderd, dan voldoet variant 2 het meest.